

Overweging 23 februari 2014

Integer

Lezingen: Exodus 22, 21-27; 1 Korintiërs 3, 16-23; Matteus 5, 27-48

De liturgie biedt de mogelijkheid om in de lezing van het evangelie de verzen 27 tot 32 over te slaan. Wellicht omdat ze wat ongemakkelijk voor ons zijn. Daarom juist heb ik ze toch gelezen, niet om met deze verzen mensen om de oren te slaan, maar juist om de gelegenheid te hebben er iets over te zeggen.

Ook deze tekst is een onderdeel van de Bergrede, de grote toespraak van Jezus tot de heilhongerige menigte die naar Hem toegekomen is. In dit tekstgedeelte gaat het om het standpunt van Jezus ten opzichte van de wet. Niet voor niets wordt ook in de eerste lezing gelezen uit wetsteksten die het volk ontvangt, nadat het bevrijd is van slavernij en op weg is naar het beloofde land. Wetten die niet gegeven worden om het volk opnieuw te knechten, maar opdat het gelukkig en in vrede zou wonen in het land dat in het vooruitzicht is gesteld. De wet en de Bergrede staan gericht op dezelfde werkelijkheid: het beloofde land, het rijk der hemelen.

De oude wet die generaties-lang van commentaren is voorzien en vermeerderd met talrijke bepalingen. Die wet probeert Jezus in zijn oorsprong naar voren te halen. De redenering is "er staat geschreven, of er wordt gezegd, maar ik zeg u". In wat Hij dan zegt interpreteert Hij de wet naar zijn bedoeling, naar de strekking ervan. Hij gaat naar de fundamentele betekenis van de wet met het oog op een gelukkig en vreedzaam samenleven. Met het oog op een rechtvaardige samenleving.

De wet heeft niet alleen betekenis voor de komende wereld, maar vooral en in de eerste plaats voor deze wereld. Het rijk der hemelen begint hier. Alleen in deze wereld kunnen we getuigen dat God werkelijk met ons is en dat we zijn Woord serieus nemen in wat we doen en laten, in de woorden die wij spreken en de daden die we verrichten.

De wet is gegeven in het kader van de bevrijding van slavernij. Zo moeten we die wet ook begrijpen als een aantal leefregels die gericht staan op bevrijding. Van nood, van schuld, van armoede. Zij regelen de verhoudingen tussen mensen zo dat zij elkaar respecteren, wie ze ook zijn, en dat zij als vrije mensen tegenover elkaar kunnen staan.

Dit beginsel kunnen we al meteen herkennen in de eerste lezing. De vreemdeling dient goed behandeld te worden en het leven niet onmogelijk gemaakt. Voor Israel geldt dit te meer daar het vreemdeling is geweest in Egypte. Maar dieper dan dat heeft het ermee te maken dat we geen exclusieve aanspraken kunnen doen gelden op de grond waarop wij leven. We hebben die immers ontvangen. Hij is strikt genomen niet van ons. Wat in materiële zin geldt, geldt ook in geestelijke. Wanneer God onze grond is, kunnen we geen oorlog om Hem beginnen. God is niet van ons, ook al is Hij onze levensgrond, wij zijn van Hem.

Weduwen en wezen, die de zwaksten zijn in de samenleving, mogen geen onrecht aangedaan. Zij kunnen zich niet verdedigen. Wanneer je je medemens helpt, gedraag je dan niet als een woekeraar om er beter van te worden. Breng iemand niet aan de bedelstaf, maar laat hem wat hij nodig heeft om te leven.

Al deze bepalingen en nog andere zijn erop gericht dat we elkaars leefruimte en levensmogelijkheden, maar ook elkaars zelfstandigheid en vrijheid zekeren. Niemand mag de slaaf van een ander worden, ook niet wanneer het tegen zit in het leven.

Een aantal elementen uit de wet wordt door Jezus hernomen in zijn Bergrede.

Eerst over de verhouding tussen mannen vrouwen. Het was niet zo moeilijk voor een man om zijn vrouw te verstoten, in sommige samenlevingen is dat nog steeds zo. Een

man kon vrij gemakkelijk over de vrouw beschikken. Dat maakt een vrouw ondergeschikt en onvrij. Jezus probeert daarin een grotere gerechtigheid aan te brengen. Echtbreuk laat een vrouw onverzorgd achter en berooft haar van haar toekomst. Dat kan volgens Jezus niet en is niet in overeenstemming met de geest van de wet. Niet alleen de feitelijke echtbreuk veroordeelt Hij, maar ook al de handelingen die er toe leiden. Onbehoorlijke blikken, begerige toe-eigening. Niemand is veilig voor de blik van de ander en een bepaalde manier van kijken kan maken dat iemand zich zeer ongemakkelijk voelt. Matteus refereert aan Mozes die een scheidingsbrief voorschrijft, zodat een vrouw tenminste naar haar familie terug kan en niet haar eer verliest. Maar dat is voor Jezus niet voldoende. Hij benadrukt de zorg die we hebben ter bescherming van elkaars eer en toekomstmogelijkheden. Ook wij worden geconfronteerd met relaties die mislopen. Het is een gegeven waar we ons toe dienen te verhouden. In plaats van een vechtscheiding, zouden we ervoor kunnen kiezen om bij alle verdriet niet nog meer verdriet te voegen. Te zoeken naar een overeenkomst die de toekomst voor de partners en de kinderen niet afsluit. Zodat ieder verder met kan met het leven.

Wanneer ons gegeven woord betrouwbaar is, is het niet nodig dit met veel omhaal van dure eden te onderschrijven. Sterker nog hoe meer iemand zweert, hoe onbetrouwbaarder zijn woord lijkt. De wet van Mozes stelt een maat aan de vergelding. Niet meer dan een oog voor een oog en een tand voor een tand, een kameel voor een kameel. Dat is al een verbetering, maar Jezus nodigt uit om geen vergelding te zoeken, kwaad met goed te vergelden ten einde het kwaad te keren en de wapens uit handen te slaan. Zo ook om liefde tegenover vijandschap te stellen. Je naaste liefhebben en je vijand haten houdt de tweedeling tussen wij en zij in stand. Dat brengt geen heelheid in de mensengemeenschap. Je vijand liefhebben slaat een brug naar de ander waarover verzoening en herstel van relatie mogelijk is.

We zullen verzuchten dat dit allemaal veel te moeilijk is. Toch zien we voorbeelden van dit gedrag in onze wereld, op het wereldtoneel, en dichtbij in onze straat, in onze families. Voorbeelden waarbij de kringloop van het kwaad en de haat wordt doorbroken. Mensen die in staat zijn om in de confrontatie met wat kwaad is, dit niet in hun hart te laten nestelen.

Kunnen we dan wel voldoen aan de aanbeveling die in de slotzin van de tekst van Matteus staat: Weest volmaakt gelijk uw hemelse Vader volmaakt is?

Niet zoals we dat meestal verstaan, in de zin van zonder fout en zonder vlek of gebrek. Daarom is het goed om wat nader te kijken naar dat begrip volmaaktheid. De betekenis is al een keer genoemd in het voorafgaande toen sprake was van vijandschap en liefde. Liefde brengt heelheid tot stand en doorbreekt scheiding, scheiding tussen partners, tussen gezins- en familieleden, tussen medemensen, tussen volkeren, tussen mens en God.

Met volmaaktheid wordt heelheid aangeduid. Integriteit. Integriteit is de eigenschap dat je op een oprechte en rechtvaardige manier met je gebreken omgaat, niet dat je geen gebreken hebt. Het heeft van doen met onze uiteindelijke bedoeling.

De geest van de bepalingen van de wet van Mozes, en die van Jezus, is de geest van integriteit, heelheid van intentie en handelen. Daarin is de uiteindelijke bedoeling gelegen. De wet die de Eeuwige, Hij zij geprezen, aan zijn volk geeft, is gebaseerd op een liefdevolle en bevrijdende levensverbondenheid van God en de leden van zijn volk en staat daarop ook gericht. Het heeft ten doel elkaar aan te vullen en heel te maken. Het nodigt uit tot persoonlijke integriteit en een integere omgang met elkaar.

Door deze op heelheid gerichte houding groeien we uit tot een tempel in de geest. Het is immers uiteindelijk niet het gebouw dat verwijst naar Gods aanwezigheid onder de mensen, maar het getuigenis van mensen die leven naar zijn Geest. Die in de wijze waarop zij samenleven laten zien dat zij een hecht bouwwerk zijn, bijeengehouden door een geest van liefde en verbondenheid, elkaar dragend en makend tot wat zij zijn, Gods tempel.

Daarom staat met nogal wat nadruk in de brief van Paulus: "weten jullie dan niet dat **jullie** Gods tempel zijn". De tempel als beeld van Gods verblijfplaats onder de mensen. Wij worden verondersteld die verblijfplaats van God te zijn.

Het is precies die verbondenheid met God en met elkaar die onze heelheid uitmaakt. Zonder verbondenheid met God zijn we ontworteld en zonder verbondenheid met elkaar zijn zij geïsoleerd. Beide zijn tekenen van een gebroken bestaan.

We kunnen een hele wereld tot onze beschikking hebben, maar wanneer we die niet kunnen delen is het er doods. De schepping is ons toevertrouwd om voor ons te getuigen dat we Gods werk willen voortzetten. Niet om er zelf beter van te worden, maar om het maken tot een plek waar vrede en gerechtigheid getuigen van Gods aanwezigheid.

Daarom zegt Paulus: "alles is van u, maar jullie zijn van Christus en Christus is van God". Alleen zo kunnen wij worden wat zijn: mensen van God en een tempel in de Geest. Amen.